

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев2 3919/2024
24.04.2025. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Мирјане Андријашевић, председника већа, Иване Рађеновић и Владиславе Милићевић, чланова већа, у парници из радног односа тужиље АА из ..., чији је пуномоћник Слободан Илић, адвокат из ..., против туженог Републичког геодетског завода из Београда, кога заступа Државно правобранилаштво, Београд, ради утврђења и враћања на рад, одлучујући о ревизији тужиље изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж1 442/24 од 28.08.2024. године, у седници одржаној 24.04.2025. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ, као неоснована, ревизија тужиље изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж1 442/24 од 28.08.2024. године.

Образложење

Пресудом Првог основног суда у Београду П1 7931/2021 од 17.05.2023. године, одбијен је тужбени захтев тужиље којим је тражено да се утврди да је тужиља код туженог засновала радни однос на неодређено време, по основу уговора о обављању привремених и повремених послова, почев од 14.11.2018. године, као и да се тужени обавезе да је врати на рад на послове који одговарају њеној стручној спреми. Ставом другим изреке, одбачена је као недозвољена тужба у делу којим је тражено да суд наложи туженом да са тужиљом закључи уговор о раду на неодређено време. Ставом трећим изреке, тужиља је обавезана да туженом накнади трошкове парничног поступка од 85.500,00 динара са законском затезном каматом од дана наступања услова за извршење пресуде до исплате.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж1 442/24 од 28.08.2024. године, ставом првим изреке, одбијена је жалба тужиље и првостепена пресуда потврђена у ставовима првом и трећем изреке. Ставом другим изреке, одибијен је захтев тужиље за накнаду трошкова поступка по жалби.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужиља је изјавила ревизију због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Врховни суд је испитао побијану одлуку, применом члана 408. Закона о парничном поступку – ЗПП („Службени гласник РС“ број 72/11...10/23 – други закон), па је нашао да ревизија није основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности, а ревизијом се не указује на друге повреде поступка због којих се она може изјавити, применом члана 407. став 1. ЗПП.

Према утврђеном чињеничном стању, тужила је код туженог у периоду од 14.11.2018. године до 31.12.2021. године непрекидно обављала послове радног места „млађи саветник“ у Служби за катастар непокретности ... - Одсек за правне послове ..., по основу више уговора о обављању привремених и повремених послова: први уговор од 09.11.2018. године (за период 14.11.2018. -31.12.2018. године), а последњи уговор од 31.08.2021. године (за период 01.09.2021. - 31.12.2021. године). Тужила је послове овог радног места (који су систематизовани код туженог Правилником о систематизацији послова) обављала са пуним радним временом све до краја октобра 2021. године (када је престала да ради због трудноће), као и запослени са пуним радним временом и уз исплату зараде.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су одбили тужбени захтев применом одредаба чланова 2. став 1. и 48. став 1. Закона о државним службеницима, оценивши да тужила није стекла статус државног службеника, јер није засновала радни однос код туженог у складу са наведеним законом по основу јавног конкурса, при чињеници да је послове обављала по основу уговора о привременим и повременим пословима, који немају карактер радног односа, тако да се не могу уподобити уговорима на одређено време. Закључили су да се нису стекли услови за преображај радног односа у смислу одредбе члана 37. Закона о раду, а ни у смислу одредбе члана 63. Закона о државним службеницима, будући да рад по наведеним уговорима не може да прерасте у радни однос на неодређено време, с обзиром да се не ради о радном односу, већ о раду ван радног односа. Додатна аргументација другостепеног суда је тужени јавно предузеће које по члану 2. став 1. тачка 5) Закона о буџетском систему спада у кориснике јавних средстава, због чега се у односу на њега примењују одредбе тог закона којима је у спорном периоду била прописана забрана заснивања радног односа са новим лицем ради попуњавања слободних односно упражњених радних места.

По оцени Врховног суда, нису основани наводи ревидента да су нижестепени судови у овом спору погрешно применили материјално право.

Одредбом члана 32. став 1. Закона о раду („Службени гласник Републике Србије“, број 54/09 са изменама и допунама), прописано је да се уговор о раду закључује пре ступања запосленог на рад, у писаном облику. Према ставу 2. истог члана, ако послодавац са запосленим не закључи Уговор о раду у складу са ставом 1. тог члана, сматра се да је запослени засновао радни однос на неодређено време даном ступања на рад. Одредбом члана 37. овог закона, прописано је да се уговор о раду може закључити на одређено време, за заснивање радног односа чије је трајање предодређено објективним разлозима који су оправдани роком или извршењем одређеног посла или наступањем одређеног догађаја, за време трајања тих потреба (став 1), а послодавац може закључити један или више уговора о раду из става 1. овог члана на основу ког се

радни однос, са истим запосленим, заснива на период који, са прекидима или без прекида, не може бити дужи од 24 месеца (став 2). Одредбом члана 187. став 1., прописано је да за време трудноће, породилског одсуства, одсуства са рада ради неге детета и одсуства са рада ради посебне неге детета послодавац не може запосленом да откаже уговор о раду.

Одредбом члана 197. Закона о раду (привремени и повремени послови), прописано је да послодавац може за обављање послова који су по својој природи такви да не трају дуже од 120 радних дана у календарској години да закључи уговор о обављању привремених и повремених послова са: 1) незапосленим лицем; 2) запосленим који ради непуно радно време – до пуног радног времена; 3) корисником старосне пензије. Уговор из става 1. овог члана закључује се у писаном облику.

По оцени Врховног суда, у конкретном случају нису испуњени услови за пружање тражене правне заштите тужилји применом члана 37. Закона о раду којима се прописују услови за преображај радног односа са одређеног на неодређено време. Ово стога што је тужени корисник јавних средстава, то се по члану 2. став 1. тачка 5. у односу на њега примењује Закон о буџетском систему („Службени гласник РС“, бр. 54/09...149/20), важећи у време настанка спорног правног односа, као *lex specialis* у односу на Закон о раду.

Законом о изменама и допунама Закона о буџетском систему („Службени гласник Републике Србије“, бр 108/13) у члану 27е. додат је став 34. којим је прописано да корисници јавних средстава не могу заснивати радни однос са новим лицима ради попуњавања слободних, односно упражњених радних места до 31.12.2015. године, изузев уз сагласност тела Владе, на предлог надлежног министарства, односно другог надлежног органа, уз претходно прибављено мишљење министарства. Одредба члана 27е. став 34. наведеног закона новелирана је више пута тако да је забрана корисника јавних средстава да заснивају радни однос са новим лицима ради попуњавања слободних, односно упражњених радних места постојала све до 31.12.2020. године.

Одредбом члана 105. Закона о буџетском систему прописано је да ако су одредбе других закона, односно прописа у супротности са тим законом, примењују се одредбе тог закона. Из наведене одредбе произлази да се одредбе Закона о буџетском систему, којима је прописана забрана заснивања радног односа са новим лицима ради попуњавања слободних односно упражњених радних места код корисника јавних средстава, у односу на одредбе Закона о раду налазе у односу посебног према општем закону и да се зато примењује правило да одредбе посебног закона дерогирају одредбе општег закона.

Следствено изложеном, у време када је започело радно ангажовање тужилје код туженог по уговору о привременим и повременим пословима од 14.11.2018. године одредбе посебног Закона о буџетском систему забрањивале су туженом да заснује радни однос са новим лицима ради попуњавања слободних, односно упражњених радних места, због чега је искључена могућност примене и одредбе члана 32. став 2. Закона о раду, о правној фикцији заснивања радног односа на неодређено време у случају када између запосленог и послодавца није закључен писани уговор о раду пре ступања запосленог на рад.

Постојање изузетка од забране новог запошљавања, предвиђено чланом 27е. ставовима 35. – 37. Закона о буџетском систему, по схватању ревизијског суда не утиче на другачију одлуку о изјављеној ревизији. Према тим одредбама, изузетно од става 34. тог члана, радни однос са новим лицима могао се засновати уз сагласност тела Владе, на предлог надлежног министарства, односно другог надлежног органа, уз претходно прибављено мишљење министарства; укупан број запослених на одређено време због повећаног обима посла, лица ангажованих по уговору о делу, уговору о привременим и повременим пословима, преко омладинске и студентске задруге, и лица ангажованих по другим основима код корисника јавних средстава не може бити већи од 10% укупног броја запослених; изузетно од става 36. тог члана, број запослених на одређено време због повећаног обима посла, лица ангажованих по уговору о делу, уговора о привременим и повременим пословима, преко омладинске и студентске задруге и лица ангажованих по другим основима код корисника јавних средстава, може бити већи од 10% укупног броја запослених, уз сагласност тела Владе на предлог надлежног министарства, односно другог надлежног органа, уз претходно прибављено мишљење министарства. Дате сагласности омогућавају туженом да запосли нова лица (на одређено време, због повећаног обима посла) уз услов да располаже потребним средствима, али га не обавезују да баш са тужиоцем заснује радни однос, јер је тужени послодавац слободан у избору са којим лицем по том основу ће засновати радни однос. У конкретном случају, према страначком исказу тужиље, по расписаном конкурс за пријем у радни однос на неодређено време за ово радно место из 2021. године (на који је тужилца поднела пријаву) тужени није изабрао тужилцу међу пријављеним кандидатима, што је у домену аутономије воље туженог као послодавца. Нема места ни примени одредбе члана 27к. Закона о буџетском систему, унету новелама тог закона објављеним у „Службеном гласнику Републике Србије“, број 149/20. Означена одредба примењује се од 01.01.2021. године и регулише ограничење запошљавања код корисника јавних средстава и нема ретроактивно дејство. Ово стога што тужилца тражи утврђење да је засновала радни однос на неодређено време од 14.11.2018. године, даном ступања на рад код туженог. У парничном поступку суд одлучује у границама захтева који су постављени у поступку (члан 3. став 1. ЗПП), а у време када је тужбеним захтевом тражено утврђење да је радни однос заснован важила је забрана запошљавања прописана чланом 27е. став 34. Закона о буџетском систему, док се одредба о ограничењу запошљавања из члана 27к. тог закона не може ретроактивно применити.

Супротно наводима ревизије да се уговори које је тужени закључивао са тужиљом не могу сматрати уговорима о обављању привремених и повремених послова, већ радом на одређено време због повећаног обима посла с обзиром на карактер послова које је обављала, трајање радног времена и дужину радног ангажовања, по ставу ревизијског суда потреба туженог за радном снагом и забрана новог запошљавања наметнула је потребу да се проблем недостатка запослених решава кроз рад ван радног односа, у складу са одредбом 197. Закона о раду. Стога, тужени закључењем уговора о привременим и повременим пословима није злоупотребио правни институт привремених и повремених послова, са намером да избегне заснивање радног односа са тужиљом.

Ни наводима ревизије да је тужилца уживала посебну заштиту од отказа уговора о раду, будући да је била трудна у наведеном периоду не доводи се у сумњу правилност побијане одлуке. Посебна заштита од отказа уговора о раду прописана је одредбом члана 187. Закона о раду и односи се само на лица која имају закључен

уговор о раду. Тужила је била радно ангажована на основу уговора о обављању привремених и повремених послова те се њиховим закључењем не заснива радни однос, тако да запослени закључењем ових уговора нема права која има запослени који заснива радни однос. Следи изнетог, рад на основу ових уговора не може прерасти у радни однос тзв „преображај“ радног односа на неодређено време (члан 37. став 6. Закона о раду), како то правилно закључују нижестепени судови, па сходно наведеном не постоје услови да тужила оствари право на посебну заштиту из наведене одредбе Закона о раду.

Поред тога, у конкретном случају није дошло до отпуштања тужиле од стране туженог противно члану 8. (заштита запослења и недискриминација) Конвенције МОР о заштити материнства којим је прописано да отпуштање жене са посла за време трудноће и одсуства из члана 4. (породиљско одсуство) или 5. (одсуство у случају болести или компликација) у периоду након њеног повратка на посао прописаног домаћим законом или прописима сматра се незаконитим, осим из разлога који немају везе са трудноћом, порођајем и дојењем као његовом последицом, при чему терет доказивања да разлози за отпуштање немају везе са трудноћом, порођајем и дојењем сноси послодавац (тачка 1.). Ово стога што је тужила пре истека радног ангажовања по последњем уговору о обављању привремених и повремених послова (уговор од 31.08.2021. године за период 01.09.2021. - 31.12.2021. године) сама престала са радом код туженог због високе трудноће крајем октобра 2021. године.

Наводи ревизије тужиле који се непосредно или посредно односе на спроведени доказни поступак и оцену доказа, те упућују на погрешно и непотпуно утврђено чињенично стање нису посебно размотрени будући да у смислу члана 407. став 2. ЗПП не представљају дозвољен ревизијски разлог.

На основу изнетог, применом члана 414. став 1. ЗПП, Врховни суд је одлучио као у изреци.

**Председник већа – судија
Мирјана Андријашевић, с.р.**

За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић